

HUMANIZEM IN RENESANSA

Francesco Petrarca: Sonet št. 61

Odgovori: str. 192

1. V središču pesmi je **pesnik** s svojimi **občutji**, ki jih je v njem vzbudila občudovana dama.
2. V sonetu se mi zdi ključna beseda **blažen**. Pričara podobo idealne in mile ženske.
3. Dantejeva Beatrice in Laura sta **idealizirani**. Podobni sta si v tem, da sta idealizirani, različni pa v tem, da je v Dantejevih delih **Beatrice** v središču pozornosti, pri Petrarci pa njegova **občutja**.
4. V slovenskem prevodu je veznik 'in' uporabljen osemkrat. Ta veznik v pesmi zaznamuje **stopnjevanje**. Pesem je tako bolj pestra in ima ritmično vzdušje.

Pesem je pri Petrarci bolj **čutna**.

Sinesteziya je zamenjava čutnih vtisov.

Sonet je stalna pesniška oblika ali stalna literarna vrsta znotraj lirike. Sestavljena je iz **4** kitic, in sicer **2 kvartini** in **2 tercini**, ki sta tudi vsebinsko drugačni.

Stopica je **jamb** (6 stopic, 11 zlogov)

Gre za jamski sli italijanski ali **laški enajsterec**.

Rime:

1. in 2. kitica: prestopna rima (**ab, ab**),
3. in 4. kitica: **abc abc**

Petrarkizem so novosti, ki jih je Petrarca vnesel in je tako vplival na kasnejša dela. Vnesel je to, da je na eni strani **blažen**, na drugi strani pa **trpi** zaradi neuslišane ljubezni. Vplival je tudi na Prešerna. Pri njem so v središču pesnikova **čustva**, človek.

Francesco Petrarca je izdal pesniško zbirko z italijanskim naslovom Canzoinere. Pesmi so posvečene Lauri. Razdeljena je bila na **2 dela**: 1. del govori o Lauri, ko je bila še **živa**, 2. del pa o njej po njeni **smrti**.

Renesansa je zelo prehodni čas, ko se razhajajo vrednote srednjega veka in se začenja novi vek. V renesansi je umetnost zavzemala pomembno vlogo v družbi in je nastajala v **bogatem**, plemiškem in meščanskem okolju. V renesansi se je prvič uveljavil pojem ustvarjalnega genija. Ta čas so zaznamovala tudi gospodarska, znanstvena in geografska **odkritja**. Največja vrednota postane **človek**. Domovina renesanse je **Italija**.

Glavne značilnosti renesanse:

1. občudovanje narave in harmonije stvarstva
2. občudovanje človekove duhovne in telesne lepote
3. uživanje v čutnosti (kar je povezano s čutili)
4. poudarjanje svobodnega razuma posameznika
5. občudovanje moči in oblasti

Humanizem je književno-filozofsko gibanje. Za humanizem je značilno odkrivanje, ohranjanje, komentiranje in tudi posnemanje **antične** zapuščine. Antični človek pomeni humanistom **vzor** svobodnega človeka. Seveda pa na humanizem vpliva tudi srednji vek, predvsem sladki novi slog in trubadursko pesništvo.

Humanizem in renesansa ne pretrgata vezi s **krščanstvom**, a nasprotujeta krščanskemu dogmatizmu. **Dogma** pomeni neko **pravilo**, ki se ga je treba držati.

Ideal **popolnega** človeka v renesansi in humanizmu: človek je lep, vsestransko izobražen, ustvarjalen, aktiven, svobodno oblikuje svojo usodo in se navdušuje nad svojimi sposobnostmi.

Giovanni Boccaccio: Dekameron

Novela o sokolu

Dekameron vsebuje **100 zgodb** (10 x 10), ki so povezane v okvir zgodbe. Novela je epska vrsta.

Odgovori: str. 211

1. V noveli se stopnjuje napetost s tem, da se pojavlja sokol.
2. Osrednji dogodek je **ljubezen** Friderika, ki jo čuti do Giovanne. Zaradi nje tudi zapravi vse premoženje in najpomembnejše je, da ubije sokola.
3. Sokol se prvič pojavi pri delu, ko Friderik izgubi vse premoženje. Nato ga srečamo na Friderikovem posestvu, kjer ga opazi. Giovannin sin. Pojavi se tudi pri sinovi prošnji in pa na koncu zgodbe, ko ga Friderik ubije. Pojavi se 11x.
4. Osrednja življenjska ideja novele je dobrosrčnost, spontanost, ni pomembno premoženje, ampak notranjost.
6. Novela je bolj **realna** in opisuje dogodke, ki bi se v resnici res lahko zgodili.

Literarno zvrstna oznaka:

epika □ pripoveduje

Novela:

- obseg: kratka, srednje dolga pripoved
- en dogodek, največ dva
- osebe: ni jih veliko
- presenetljiv, hiter zaplet in razplet
- pogosto v noveli igra kako vlogo predmet (sokol)

Sokolja teorija pravi, da je za novelo značilen nek predmet, ki se v noveli nekajkrat pojavi in vpliva na dogajanje v njej.

- ne vsebuje pravljicnih ali nerealističnih (nerealnih) motivov
- zgodovinsko se novela v zametkih začne razvijati že v antiki, v orientalskih književnostih, srednjem veku, pravi razvoj novele pa se začne z renesanso.

Dogodki v noveli Novela o sokolu:

1. Friderikova ljubezen in njegova izguba premoženja
2. Friderikova selitev na podeželje in njena selitev
3. Giovanna postane vdova
4. Giovanna obišče Friderika
5. Friderik ji postreže s sokolom
6. Giovanna pove, zakaj je prišla
7. Friderik pove resnico o sokolu
8. Sin umre
9. Srečen konec – poroka

Renesančno gledališče

Renesančno gledališče se imenuje tudi **Elizabetinsko** gledališče.

Najpomembnejši renesančni **dramatik** je William Shakespeare, ki je bil tudi pesnik.

William Shakespeare (1564 – 1616)

Velja za enega največjih piscev vseh časov. Ustvarjal je na področju **lirike** in **dramatike**.

Delitev njegovih del:

1. Kraljeve drame in kronike

To so Kralj John, Henrik VI., Richard III., napisane pa so po motivih **zgodovinskih** kronik o preteklosti Anglije.

2. Komedije

Zgodnje so z **ljubezensko** tematiko na podlagi motivov iz italijanskih renesančnih novel. Po letu **1600** postanejo **mračne** in **problemske** ter se oddaljijo od tradicionalnega tipa komedije, npr.: Komedija zmešnjav, Ukročena trmoglavka, Sen kresne noči, Beneški trgovec, Mnogo hrupa za nič, Kakor vam drago, Milo za drago,...

3. Tragedije

Predstavljajo **vrhunec** Shakespearovega dramskega dela. Tragične usode Shakespearovih dramskih junakov izhajajo iz njihovih lastnih življenjskih lastnosti, individualnih teženj in ravnanj niso le posledica usode: Romeo in Julija, Julij Cezar, Hamlet, Othello, Kralj Lear, Machbeth, Antonij in Kleopatra, Koridan,...

4. Romantične igre

So na pol **pravljicne** z romantičnim koncem: Zimska pravljica, Vihar,...

Motive in **ideje** za svoje drame je Shakespeare jemal iz srednjeveških legend, antične literature, kronik in sočasnih gledaliških del.

Romeo in Julija

Odgovori: str. 235

1. Ta brezpogojna ljubezen se kaže tako, da se osebi, kljub sprtima družinama še vedno ljubita in sta veliko tvegala za svoje srečanje.
2. Julija izraža s to željo, da je Romeov priimek ovira pri njuni ljubezni in da bi bilo bolje, če bi se imenoval kako drugače.

Romeo in Julija je sestavljena iz verza imenovanega **blankverz**, ki ima **10** ali **11 zlogov**. Stopica je jamb (| U - |) in ne pozna rime.

Vrh tragedije je zadnja noč med Romeom in Julijo, in pa, ko Romeo odide in Julija ostane sama.

V drami imamo **primarni** (glavni) in **sekundarni** (stranski) tekst. **Primarni tekst** sestavlja govor dramskih oz. odrskih oseb:

- **dialog**: pogovor med dvema osebama
- **monolog**: govor ene same osebe s samo seboj, razmišljanje, mnenje, izpoveduje čustva. Ima pomembno vlogo. Izraža svoj pogled na svet.

Sekundarni tekst sestavljajo **didaskalije** iz katerih izvemo kje je literarna oseba, kaj počne, kam se premakne, ... Izvemo tisto kar ni v dialogu ali monologu. Tu ima pomembno vlogo tudi režiser (pove igralcem kaj naj naredijo, kako, kam naj se postavijo...).

Dramska oseba je zelo pomembna v drami in je **nosilka** dramskega dejanja. V grških tragedijah je imelo to glavno vlogo, pri Shakespearu pa ima glavno vlogo dramska oseba). Dramska oseba = dramski karakter.

Elizabetinsko gledališče je bližje človeku, saj je v središču **človek** s svojimi čustvi.

Dramski prostor je kraj, kjer naj bi se drama dogajala. Čas dramskega govora vedno poteka v **sedanjiku**. Lahko poteka sintetično ali analitično. Pri Shakespearu dejanje ne poteka v času 24 ur.